

EMR-İ MA'RUF VE NEHY-İ MÜNKER*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smil'lâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden, kesîran, tayyiben, mübâreken fîhi alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve'sselâmü alâ seyyidinâ ve senedinâ ve üsvetüne'l-haseneti ve tâci ruûsinâ ve tabîb-i kulûbinâ muhammedini'l-mustafâ ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn. Emmâ ba'd.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerine olsun...

Rabbimiz, cümlelerinizi, sevdiklerinizle beraber dünya ve ahiret saadetine nail eylesin. Cennetiyle, cemaliyle müşerref eylesin.

Allah nasip ederse, Kur'an-ı Kerim'in bazı ayetlerinden ve Peygamber SAS Efendimizin hadis-i şeriflerinden bahsederek, konuşma serimin üçüncüsünü yapacağım.

Buna geçmeden önce, Peygamber SAS Efendimizin ruhu pâkine, âline ve ashabına, etbâna ve bilhassa Ümmet-i Muhammed'in müridleri ve Peygamber SAS Efendimizin varisleri olan, verese-i Nebi, ulemâ-i muhakkikin, müridîn-i kâmilin ve mükemmilîn ve meşâyih-i vâsılîn Efendilerimizin ruhlarına;

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

ahirete göçmüş olan bütün sevdiklerimizin, yakınlarımızın, ecdadımızın ruhlarına hediye olmak üzere bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım.

.....

Burada kaldığımız sayılı günler içinde size, dinimizin çok önemli esaslarını, ana prensiplerini, hayatımızı onlara göre ayarlamamız gereken temel tavsiyelerini önem sırasına göre tertip ederek anlatmayı düşündüğümü daha önce söylemiştim.

En önemli iş, dünya hayatının fâniliğini ve ahiretin bâkîliğini bilmek, ahiret için çalışmayı esas almak, Allah'ın rızası ve cenneti kazanmak üzere çalışmaktır. Dünya menfaati elden gitse de, dünyevi birtakım sıkıntılara uğrayıp bazı masrafları yapmak durumuna düşsek bile, yine de ahireti, Allah'ın rızasının olduğu tarafı tercih etmemiz gerektiğini, ahirete imanın en başta geldiğini, bizi öteki insanlardan ayıran temel zihniyetin ve esaslı farkın buradan başladığını belirtmiştim.

İkinci günkü konuşmamda ise, Allah'a sevgili bir kul olmak için, onun neleri sevdiğini, neleri sevmediğini bilmek, ilim ve irfanla meşgul olmak gerektiğini, aksi halde şaşırabileceğimizi, doğru yolu bulmak için ilmin çok önemli olduğunu, dinimizin ilme ve alime, öğrenciye ve öğretmene çok büyük sevaplar vadettiğini anlatmıştım. Peygamberlerin de insanlara ilâhî ve mânevî gerçekleri bildirmek için gönderildiğini, bizim de ilk işimizin cahillikten kurtulup Allah'ın yolunu öğrenmek olduğunu belirtmiştim.

Şimdi gelelim üçüncü esasa:

a. İlim Uygulanmak İçindir

İnsan bir şeyi ne için bilir? Koleksiyon yapmak için mi? İnsan, kütüphanenin rafları boş kalmasını diye mi kitap alır? Başkalarına ne kadar bilgili olduğunu göstermek için mi tahsil görür?

Hayır! İlim, uygulanıp istifade edilmek içindir. Başkalarına anlatmak, onlara da faydalı olmak, onları da doğru yola çekmek, kurtarmak içindir. Onun için bildiklerimizi, yakınlarımıza, çevremize anlatmak çok önemli bir esas ve kaide oluyor.

Allah'ın yolunu bilen insanların az olduğunu, bilmeyenlerin büyük bir ekseriyet teşkil ettiğini, müslümanların arasında da cahilliğin yaygınlaştığı bir devirde bilen insanların suskun kalmaması, gayretli, çalışkan ve enerjik olması gerektiğini vurgulamak istiyorum.

İlk önce bu husustaki ayet-i kerimelerden başlayalım. Rabbimiz buyuruyor ki:

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ

(آل عمران: ۱۱۰)

(Küntüm hayra ümmetin uhricet li'n-nâs)
“Siz tüm insanlar için bir örnek olarak ortaya konulmuş, çıkartılmış en hayırlı ümmetsiniz.
(Te'mürûne bi'l-ma'rûfi ve tenhevne ani'l-münker) Siz, en hayırlı ümmet olmanın vasfı

olarak emr-i maruf yaparsınız, nehy-i münker edersiniz. (Ve tû'minûne bi'llâhi) Allah'a çok sağlam bir şekilde iman edip inanmış insanlar olarak hayat sürersiniz." (Âl-i İmran, 3/110)

Bu ayet-i kerimede, en önemli vasıf olarak emr-i ma'ruf, nehy-i münker zikrediliyor. Ma'ruf nedir?

Kur'an-ı Kerim'de geçen bu kelime, örf veya ma'ruf olarak bizim lisanımıza da geçmiştir. Ancak, bizim Türkçe'de kullanıldığından biraz farklı bir anlamı vardır. Türkçe'de "Bu adam ma'ruftur" denilince meşhur ve bilinen bir adam mânâsına geliyor. Fakat burada, şeriatin doğru gördüğü, aklın beğendiği, ilmin, iman gereği olan şeye *ma'ruf* denir. Şeriatın, dinin, Kur'an'ın, aklın, mantığın doğru görmediği şeye de *münker* denir. Ma'ruf aklın ve şeriatin doğru gördüğü, münker ise aklın ve şeriatin yanlış gördüğü, beğenmediği şeydir.

Demek ki, müminin vasfı, aklın ve şeriatin doğru gördüğü şeyi emretmek, yaptırmak, tavsiye etmek, onun üstüne düşmek, onu yaymaya ve öğretmeye çalışmak; aklın ve şeriatin doğru görmediği şeyleri de nehyetmek, yâni "Yapmayın!" demek, yaptırmamak, engellemek, mâni olmaktır. Gücü yeterse, fiilen, eliyle müdahale ederek durdurmak; gücü yetmezse, tavsiye etmek, söylemek; ona da gücü yetmezse, içinden:

"—Şunların bu yaptıkları doğru değil, bir şey de diyemiyorum, Allah beni affetsin! Ama ben onlar gibi değilim. Yâ Rabbi, beni onlardan

sayma!” diye buğz etmek. Ana esaslardan birisi bu.

Bir başka ayet-i kerimede Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ

(آل عمران: ۱۰۴)

(*Veltekün minküm ümmetün yed'üne ile'l-hayri ve ye'mürüne bi'l-ma'rûfi ve yenhevne ani'l-münkeri*) “Sizden, hayra çağırın, iyiliği emredip kötülükten men eden bir topluluk bulunsun! (*Ve ülâike hümü'l-müflihûn*) İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.” (Âl-i İmran, 3/104)

Ey müminler, siz kalabalık bir ümmetsiniz! İçinizden öyle bir grup ayırın, oluşturun ki, onlar insanları hayra davet etmekle meşgul olsunlar. Onların vazifeleri bu olsun. Onlar full time insanlara dini öğretmek, onları hayra çağırmakla meşgul olsunlar. Ma'rufu emretsinler, yani aklın ve şeriatın uygun gördüğü şeyleri yaptırmak için çalışsınlar. Aklın ve şeriatın beğenmediği şeyleri de yaptırmamak için çalışsınlar. İşte böyle yapan insanlar, böyle yapabilirlerse felâh bulanlar onlar olacak. Yani ahiret saadetine eren, kurtulan, felâha eren insanlar bunlar olacak.

Ayette geçen (*ve'ltekün minküm*) ifadesinden anlaşılan, bir mânâyâ göre, “Sizin içinizden bir grup bu vazifeyi yapsın!” demektir. Alimlerden bazılarının beyanına göre ise bu ifadede, “Sizin tümünüzden böyle yapan bir grup yeryüzünde olsun, sizin hepiniz bu işi yapsın!” anlamı vardır.

Burada *min* kelimesine verilen her iki mânâ da Arapça’da mevcuttur. Yâni bir mânâyâ göre, “İçinizden bir grup din görevlisi olsun; hayrı emretsin, münkeri nehyetsin, hayırların yaptırılmasına çalışsın!” demek olabilir.

Diğer bir mânâyâ göre ise mana şudur:

“—Öyle küçük bir grup ne demek? Tek tek, birey olarak her biriniz bu insanlığı doğru yola çekmek için bu işi fiilen yapsın!”

Bazı âlimler ayetin bu mânâyâ geldiğini söylüyorlar. Bu durumda hiçbirimiz bu işin dışında kalmıyoruz, hepimiz bu işi yapacağız. Belki bu mânâ daha doğru. Çünkü gücünün yettiğince herkesin bu işi yapması lazım! Yani, “Sizden bir grup yapsın, biz kenarda duralım!” gibi bir mantık yok İslâm’da...

Hani peygamberleri:

“—Haydi gelin, cihad edelim, kâfirleri şu ülkeden def edelim!” dediği zaman, Mûsa AS’ın kavmi:

فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ

(المائدة:٤٦)

(*Fe’zheb ente ve rabbeke fekâtilâ*) “Sen Rabbinle beraber git, onlarla çarpış! Bu kâfirleri

oradan çıkar. (İnnâ hâhünâ kâidûn) Biz burada bekliyoruz.” (Maide: 5/24) demişler.

Böyle olmaz. Müminin ahlâkı bu değildir. Herkes yapacak. Bu herkesin görevi olduğundan dolayı, ayetten çıkan mana “sizin topunuzdan böyle numune bir ümmet ortaya konulmuş, hepiniz böyle yapan insanlar olun!” şeklinde olabilir.

İlk olarak okuduğumuz ayet-i kerime de bu mânâyı takviye ediyor. Çünkü:

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ
بِالمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
(آل عمران: ١١٠)

(Küntüm hayra ümmetin uhricet li'n-nâs)
“Siz dünyadaki bütün insanlar için bir örnek olarak ortaya konulmuş, çıkartılmış en hayırlı ümmetsiniz. (Te'mürûne bi'l-ma'rûfi ve tenhevne ani'lmünker) Siz, en hayırlı ümmet olmanın vasfı olarak emr-i maruf yaparsınız, nehy-i münker edersiniz. (Ve tü'minûne bi'llâhi) Allah'a çok sağlam bir şekilde iman edip inanmış insanlar olarak hayat sürersiniz.”
(Âl-i İmran, 3/110)

Ayette böyle bildirildiği için, diğer ayetteki *min* kelimesinin de bu mânâyı alınması daha uygundur. Ama bu mânâyı aldığımız zaman, hepimizin şu şuura varması gerekiyor:

“—Mehmet Ali Hoca, Es'ad Hoca kalksın, din için çalışsın; biz oturalım!” demek yok.

Hepiniz çalışacaksınız.

“—Peki, ben nerede çalışacağım?”

Cemaat-ı Tebliğ'deki kardeşlerimiz gibi, siz de lokantacı, esnaf, şoför, tüccar, memur, müdür olarak diyar diyar gideceksiniz. Ya da, çevreniz ne ise, yapabildiğiniz kadar yapacaksınız bunları... Karınıza, dayınıza, yeğeninize, komşunuza söyleyeceksiniz. Bu vazifeyi yapmış olmanın sevabını alacaksınız, yapmamış olmanın vebalinden sıyrılmış ve kurtulmuş olacaksınız. Ağzınız suskun durmayacak ve lakayt kalmayacaksınız.

b. Emr-i Ma'ruf'un Terk Edilmesi

Şimdi bir hadis-i şerif nakletmek istiyorum size... Hanefi mezhebinin imamına çok müessir olmuş olan, sahabe-i kiramdan Abdullah ibn-i Mes'ud RA'nın rivayet ettiği bir hadis-i şerifte

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

إِنَّ أَوَّلَ مَا دَخَلَ النَّقْصُ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ
كَانَ الرَّجُلُ يَلْقَى الرَّجُلَ فَيَقُولُ يَا هَذَا اتَّقِ اللَّهَ
وَدَعُ مَا تَصْنَعُ فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لَكَ ثُمَّ يَلْقَاهُ مِنَ الْغَدِ
وَهُوَ عَلَى حَالِهِ فَلَا يَمْنَعُهُ ذَلِكَ أَنْ يَكُونَ أَكِيلَهُ

وَشَرِيبَهُ وَقَعِيدَهُ فَلَمَّا فَعَلُوا ذَلِكَ ضَرَبَ اللَّهُ

¹ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.XI, s.412, no:3774; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.93, no:19983; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.67, no:5527; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.VIII, s.441, no:7647.

قُلُوبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ ثُمَّ قَالَ (لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ
بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ
ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ
عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ تَرَى
كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ
لَهُمْ أَنفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ
خَالِدُونَ وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا
أُنزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ
فَاسِقُونَ

(المائدة: ٨١-٧٨)

ثُمَّ قَالَ كَلَّا وَاللَّهِ لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَلَتَأْخُذَنَّ عَلَى يَدِ الظَّالِمِ وَلَتَأْطِرُنَّهُ
عَلَى الْحَقِّ أَطْرًا وَ لَتَقْصُرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ قَصْرًا أَوْ
لَيَضْرِبَنَّ اللَّهُ بِقُلُوبِ بَعْضِكُمْ عَلَى بَعْضٍ ثُمَّ
لَيَلْعَنَنَّكُمْ كَمَا لَعَنَهُمْ

(د. ت. حديث حسن عن ابن مسعود)

Beni İsrail'e, İsrailoğulları'na, yani Yahudi
ümmetine ilk giren noksanlık, dinlerine giren
ilk zaaf, ilk bozulma nasıl başladı?

Onların başına bir hak peygamber geçmişti. Mûsâ AS, Allah'ın kendisine vahyettiği sevgili bir peygamberiydi. Onun etrafındaki ümmet hak bir ümmet, indirilen Tevrat da hak bir kitaptı. Sonra bozuldular. Bunlar bozulunca, Allah İsâ AS'ı gönderdi. Onun ümmetinden sonra da Peygamber SAS Efendimiz'i gönderdi.

Peygamberimiz, Allah'ın bildirmesiyle, gözünden perdenin kaldırılmasıyla, Cebrail'in vahiy getirmesiyle eski devirleri biliyor. Eskiden olanları, Allah kalbine ilham ettiği için biliyor.

Efendimiz SAS bu hadis-i şerifinde, ilk bozulma, ilk noksanlaşma, dindeki ilk zaafın nasıl başladığını bildiriyor, anlatıyor. Nasıl başlamış?

إِنَّ أَوَّلَ مَا دَخَلَ النَّقْصُ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ

أَنَّهُ كَانَ الرَّجُلُ يَلْقَى الرَّجُلَ فَيَقُولُ يَا هَذَا اتَّقِ

اللَّهِ وَدَعْ مَا تَصْنَعُ فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لَكَ

(*Inne evvele mâ dehale'n-naksu alâ benî isrâile*) Beni İsrail'e, İsrailoğullarına ilk giren noksanlık, ilk zaaf şöyle başladı:

(*Ennehû kâne'r-racülü yelka'r-racüle*) “Adam, günah işleyen başka bir adama rastlardı. Hırsızlık mı yapıyor, zina mı ediyor, arsızlık mı, yüzsüzlük mü, edepsizlik mi yapıyor? Her neyse... (*Feyekülü*) Ve derdi ki: (*İttekî'llàhe ve da' mâ tesna'*) ‘Allah’tan kork ve bu günahı işleme! Bu kötü işi bırak, yapma bunu! (*Feinnehû lâ yahillü leke*) Çünkü su senin yaptığın şey sana helâl değil’.”

Böyle nasihat ederdi. Sonra ne olurdu?

ثُمَّ يَلْقَاهُ مِنَ الْغَدِ وَهُوَ عَلَىٰ حَالِهِ فَلَا يَمْنَعُهُ ذَلِكَ
أَنْ يَكُونَ أَكِيلَهُ وَشَرِيبَهُ وَقَعِيدَهُ

(*Sümme yelkàhu mine'l-gadi*) “Sonra, aynı adama ertesi gün gene rastlardı. Meselâ, önceki gün bir yoldan gidiyorsa, bir semttten geçiyorsa, ertesi gün aynı adamı gene görürdü. (*Ve hüve alâ hâlihî*) Adam, bir gün önceki günahı, kusuru, edepsizliği yapmaya gene devam ediyor.”

Mesela, bir gün önce içki satıyormuş, kendisine “Satma!” denmiş, ama o yine satmaya devam ediyor. “Şu edepsizliği yapma!” denmiş, ama o yapmaya devam ediyor.

(*Felâ yemneuhû zâlike*) “Ama onun bu günahı, yani kendisine nasihat edildiği, terk etmesi tavsiye edildiği halde onun bu işi terk etmemesi, (*en yekûne ekîlehû ve şerîbehû ve kaîdehû*) oradan geçen adamın, kendisiyle oturup kalkma, yeme içme arkadaşı olmasına mânî olmuyordu.”

“—Ben dün söyledim, nasihat ettim. Bu günaha yine devam ediyor, ama ne yapalım?” diye düşünüyor, beraber yiyip içiyor, oturup kalkıyorlar, ahbaplık ediyorlardı.

Yani, o günaha devam ettiği için ona darılmadı, ondan ayrılmadı, bir protestoda bulunmadı. Onun günaha devam etmesi, yeme içme, oturup kalkma arkadaşı olmasına engel teşkil etmedi.

فَلَمَّا فَعَلُوا ذَلِكَ ضَرَبَ اللَّهُ قُلُوبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ

(*Felemmâ fealû zâlike, daraba'llâhu kulübe ba'dihim bi-ba'din*) Bu durum böyle devam edince Allah darılıyor tabii. Allah'a asi olunan bir yerde bir kimse, Allah'a asi olan, günah işleyen bir kimseye dost olunca Allah darılıyor; birinin kalbini ötekisine vuruyor.”

Bu ne demek? Kendisine önceki gün nasihat eden adamın kalbini, günah işleyen adamın kalbine benzetti. Çünkü onlar, oturup kalkmaya devam ettiler. Adam, günah işleyene darılmadı, onu menetmeye devam etmedi, onun için de kalpleri birbirine benzedi. Hani biz;

“—Al birini, vur ötekine” deriz ya... Allah, aldı birini, vurdu ötekine. İkisi de birbirine benzedi, aynı duruma geldiler.

Bundan sonra, Peygamber SAS Efendimiz Kur'an-ı Kerim'den ayet-i kerime naklediyor:

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ
دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا
يَعْتَدُونَ

(المائدة: ٨١-٧٨)

(*Lüine'llezîne keferû min benî isrâîle alâ lisâni dâvûde ve îse'bni meryem*) “Beni İsrail'in günah işleyip kâfir olanları, Dâvud AS'ın ve Meryem oğlu

İsâ AS'ın dili ile lânetlendiler, lânete uğradılar. (*Zâlike bimâ asav ve kânû ya'tedûn*) Bu durum, asi olduklarından ve hududu aşıp, günahlar işlediklerinden, taşkınlıklar yaptıklarından dolayı onların başına geldi." (Mâide, 5/78)

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا
يَفْعَلُونَ

(المائدة: ٧٨)

(*Kânû lâ yetenâhevne an münkerin fealûhu*) "Yaptıkları çirkin işlerden birbirilerini men etmezlerdi, bunları yapmaya devam ederlerdi. (*Lebi'se mâ kânû yef'alûn*) Bu yaptıkları iş ne kadar kötüdür!" (Mâide, 5/79)

Birisi günah işliyor, bu fenâ... Diğeri, günahı işleyene mâni olmuyor, o da fena...

تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا
قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي

الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ

(المائدة: ٨٠)

(*Terâ kesîran minhüm yetevellevne'llezîne keferû*) Onlardan çoğunun, kâfirlerle dostluk ettiklerini görürsün. (*Lebi'se mâ kaddemet lehüm enfüsehüm*) Nefislerinin ahiret hayatları için önceden hazırladığı şey ne kötüdür. (*En sahita'llàhu aleyhim*) Allah onlara gazap etmiştir, (*ve fi'l-azâbi hüm hâlidûn*) ve onlar azap içinde devamlı kalıcıdır!" (Mâide, 5/80)

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ
مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ
(المائدة: ٨١)

(*Ve lev kânû yü'minûne bi'llâhi ve'n-nebiyyi ve mâ ünzile ileyhi*) “Eğer onlar Allah’a, Peygamber’e ve ona indirilene iman etmiş olsalardı, (*me'ttehadzûhüm evliyâe*) kâfirleri dost edinmezlerdi; (*velâkinne kesîran minhüm fâsikûn*) fakat onların çoğu yoldan çıkmışlardır.” (Mâide, 5/81)

ثُمَّ قَالَ كَلَّا وَاللَّهِ لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَلَتَأْخُذَنَّ عَلَى يَدِ الظَّالِمِ وَلَتَأْطِرُنَّهُ عَلَى
الْحَقِّ أَطْرًا وَ لَتَقْصُرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ قَصْرًا أَوْ
لَيَضْرِبَنَّ اللَّهُ بِقُلُوبِ بَعْضِكُمْ عَلَى بَعْضٍ ثُمَّ
لَيَلْعَنَنَّكُمْ كَمَا لَعَنَهُمْ

(د.ت. حدیث حسن عن ابن مسعود)

(*Sümme kâle*) Allah’ın Rasûlü bu ayetleri (Maide 78-81) okudu, sonra buyurdu ki:

(*Kellâ*) “Hayır, asla böyle olmamalı! (*Va'llâhi lete'mürunne bi'lma'rûfi*) Allah’a yemin olsun ki, dinin ve aklın iyi gördüğü şeyleri mutlaka yapmalı, yaptırmalı, emretmeli, tavsiye etmelisiniz. (*Ve letenhevünne ani'l-münkeri*) Dinin ve aklımın uygun görmediği şeyi mutlaka

ve mutlaka engellemelisiniz. (*Ve lete'huzünne alâ yedi'z-zàlimi*) Zàlimin elini mutlaka ve mutlaka tutmalı, zulmünü yaptırmamalısınız, mâni olmalısınız. (*Ve lete'tırunnehû ale'lhakkı*) Ve onun elini tutup, hak yola, hakka uymaya getirmelisiniz. (*Ve letaksurunnehû ale'l-hakkı kasrâ*) Hakkı yapmak hususunda onu hapsedmeli, men edebilmelisiniz.”

(*Ev leyadribenne bi-kulûbi ba'dıküm alâ ba'dın*) “Eğer böyle yapmazsanız, Allah sizin de kalplerinizi birbirine benzetir; (*sümme leyel'anenneküm kemâ leanehüm*) sonra sizi de İsrâiloğullarını lânetlediği gibi lânetler.”

Müslüman, bir zulmün, bir günahın, bir haksızlığın, bir hırsızlığın, bir arsızlığın, bir yüzüzlüğün yapılmasının karşısına çıkacak. Kötülüğü engelleyecek, iyiliği yapacak. Zalimin elini tutacak. Bunu mutlaka yapmalısınız. Efendimiz SAS hadis-i şerifinde böyle buyurdu.

Şimdi, Beni İsrail'in neden bozulduğunu, dinlerinin neden zaafa uğradığını, neden Allah'ın lanetine uğradıklarını anladık mı? Anladık. Peygamber SAS Efendimiz anlattı, biz de anladık.

Kötülük yapanlar yapıyorlar, iyiliği bilen insanlar bunlara ilk gün, “Yapmayın!” diyorlar. Ertesi gün gene kötülük yapıyor ama bu sefer söylemekten vazgeçiyorlar; onlarla oturup kalkmaya, onlarla yiyip içmeye devam ediyorlar. O zaman da kalpleri birbirine benziyor. Çürük elmanın, sağlam elmaya değip onu da bozduğu gibi, hepsinin kalbi bozuluyor ve Allah'ın

sevmediği bir ümmet durumuna düşüyorlar. Peygamber SAS Efendimiz bunu böyle bildirdi. Sonra da şöyle hatırlattı:

“—Mutlaka ve mutlaka emr-i ma’ruf yapacaksınız, mutlaka ve mutlaka nehy-i münker yapacaksınız. Zalimin elini tutup Hakk’a getireceksiniz. Zulmün önünü kesecek, men edeceksiniz, haksızlığı engelleyeceksiniz. Eğer böyle yapmazsanız, Allah sizin de kalplerinizi birbirine benzetir; sonra sizi de İsrâiloğulları’nı lânetlediği gibi lânetler.”

c. Emr-i Ma’ruf Yapmak Eceli Yakınlaştırmaz

Diğer hadis-i şerife geçiyoruz. İlk hadisi okuyunca, Taberânî tarafından, Abdullah ibn-i Ömer RA’dan rivayet edilmiş olan bu hadis-i şerifi anlamak daha da kolaylaşıyor:²

يَا أَيُّهَا النَّاسُ مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَوْا عَنِ
الْمُنْكَرِ قَبْلَ أَنْ تَدْعُوا اللَّهَ فَلَا يَسْتَجِيبُ لَكُمْ
وَقَبْلَ أَنْ تَسْتَغْفِرُوهُ فَلَا يَغْفِرُ لَكُمْ إِنَّ الْأَمْرَ
بِالْمَعْرُوفِ لَا يُقَرَّبُ أَجَلًا وَإِنَّ الْأَخْبَارَ مِنَ
الْيَهُودِ وَالرُّهْبَانِ مِنَ النَّصَارَى لَمَّا تَرَكَوْا الْأَمْرَ
بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ لَعَنَهُمُ اللَّهُ عَلَى

² Taberani, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.II, s.95, no:1367; Heysemi. *Mecmaü’zZevâid*, c.VII, s.525, no:12133; Abdullah ibn-i Ömer RA’dan.

لِسَانِ أَنْبِيَائِهِمْ ثُمَّ عَمَّهُمُ الْبَلَاءُ

(طس. عن ابن عمر)

(*Yâ eyyühe'n-nâs*) “Ey insanlar! (*Mürû bi'l-ma'rûfi ve'nhev ani'l-münker*) Emr-i maruf ve nehy-i münker yapın! Diliniz boş durmasın, nasihatte bulunun, hakkı söyleyin, kötülükleri engelleyin! (*Kable en tedu'llahe felâ yestecîbü leküm*) Dua edip de, Allah'ın bu duanıza iltifat etmeyeceği bir duruma düşmeden önce, emr-i ma'ruf ve nehy-i münker yapın! (*Ve kable en testağfirühü felâ yağfiru leküm*) Allah'tan afv ü mağfiret isteyip de Allah'ın sizi affetmeyeceği bir duruma düşmeden önce emr-i ma'ruf ve nehy-i münker yapın.”

“—Peki, ben emr-i maruf ve nehy-i münker yapacağım, bir zalime, ‘Bu zulmü, bu haksızlığı yapma, bu günahı işleme!’ diyeceğim. Sarhoşla mücadele edeceğim vs. Benim başım derde girecek; zâlim sultana bir şey söylediğim zaman, belki adam kızacak, ‘Kesin şunun kafasını’ diyecek...”

Efendimiz SAS, böyle düşünen kimselere cevap olsun diye şöyle devam ediyor:

إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ لَا يُقَرِّبُ أَجَلًا

(*Inne'l-emra bi'l-ma'rûfi lâ yukarribü ecelâ*) “Emr-i maruf, hakkı söylemek insanın ecelini yakınlaştırmaz.”

Adam 65 yaşında ölecekse 43 yaşında ölmez. Padişah onun kafasını kesemez. Neden? Çünkü

ecel deđiřmez. Allah ona ne kadar mr vermiřse o kadar yařar.

Peygamber SAS Efendimizin bu tavsiyesi, “Karşınızdaki insan ne kadar gc ve kuvvet sahibi olsa da, ‘Başım derde girer, canım gider.’ diye hakkı sylemekten korkmayın! Kaderde ne varsa o olur. Emr-i maruf yaptınız diye ecel yakınılaşmaz!” mnsına geliyor.

Peygamber SAS Efendimiz devam ediyor:

وَإِنَّ الْأَحْبَارَ مِنَ الْيَهُودِ وَالرُّهْبَانَ مِنَ النَّصَارَى
لَمَّا تَرَكُوا الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ
لَعَنَهُمُ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ أَنْبِيَائِهِمْ ثُمَّ عَمَّهُمُ الْبَلَاءُ

(طس. عن ابن عمر)

(*Ve inne'l-ahbara mine'l-yehudi, ve'r-ruhbane mine'n-nasra, lemma tereku'l-emra bi'l-ma'rufi ve'n-nehye ani'l-mnker*)
“ünkü yahudilerin hahamları, hristiyanların rahibleri emr-i maruf ve nehy-i mnker yapmayı terk edince, yni gnah işleyenleri gnah işleme içinden men etmeyi terk edince; (*leanehmllahu al lisanı enbiyihim*) Allah onlara peygamberlerinin dili ile lnet etti. (*Smme mmehml-belu*) Sonra bel umm olarak geldi.”

Neden? Çünkü Allah'ın peygamberi, onun elçisidir. Allah onun duasını reddetmez. “Allah seni kahretsin!” dediğinde kahrolur insan... “Allah seni mahvetsin!” dediğinde mahvolur insan...

Peygamber SAS Efendimiz Kâbe'nin karşısında ibadet ederken müşriklerden birisi bir edepsizlik yaptı. Üzerine işkembe atıyorlarmış, pislik getiriyorlarmış, yâni tâciz ediyorlarmış.

Peygamber Efendimiz dedi ki:

“—Allah, seni canavarlarından birine parçalattırısın!”

O Efendimiz'i taciz edip, ona karşı edepsizlik edince, Efendimiz böyle bir söz söylemiş. Efendimiz'in böyle söylediğini duyunca, “Eyvah, bizim oğlan gitti!” diye, babasının ödü patladı.

Babası kâfir. Peygamber Efendimiz'le uğraşan oğlu da kâfir. Ama adam, Peygamber Efendimiz'den oğluna bir lânet gelince, domuz gibi, tilki gibi biliyor oğlunun mahvolacağını... Karşısındakinin peygamber olduğunu biliyor.

Ama bu nasıl mantıktır? İnsan gerçeği gördüğü halde niçin yaklaşmaz? Bu ne nasipsizliktir? Muhakkak birtakım edepsizlikleri var ki, Allah ona hidayet nasip etmiyor. Ya haram lokma yemiştir, ya gıybet etmiştir, ya zulmetmiştir... Allah, bundan dolayı ona hidayet nasip etmiyor.

İşte adam, “Eyvah, Muhammed'in bedduasına uğradık, bizim oğlan gitti!” diye korkuyor, endişe içinde bekliyor.

O delikanlının da içinde bulunduğu bir grup, bir yola gitmişler. Akşam olmuş, herkes yatmış.

Hacca gidenler bilir. Diyelim ki, Araplar Mekke'den Medine'ye giderken yorulunca, arabayı bir kenara çekiyorlar, battaniyelerini ve örtülerini yayıyorlar ve yatıyorlar. Gecenin

serinliğinde istirahat edecek, sonra da gidecekler.

İşte o grup da uykuları geldiği için böyle yatmış. Oraya bir arslan gelmiş, o kadar insanın arasında gezmiş, dolaşmış, onları koklamış ve Efendimizin lanet ettiği o insanı parçalayıp gitmiş.

Neden? Çünkü Rasûlüllah SAS, “Allah, seni canavarlarından birine parçalattırısın!” diye beddua etti.

Yukarıdaki hadiste de İsrailoğulları'nın, peygamberlerinin diliyle lânete uğradığı bildiriliyor.

Neden? Çünkü Hz. Musa Tur dağına, Rabbinin huzuruna münâcaata çıkıyor. Rabbinin davetine gidiyor, vahyi almaya gidiyor. Aşağıdakiler ise:

“—Verin altınları, verin kolyeleri, verin bilezikleri!” diye topluyorlar, altından bir buzağı heykeli yapıp, puta tapmaya başlıyorlar.

“—Siz, Hz. Musa AS'ın hak peygamber olduğunu gördünüz. Firavun'un nasıl denize gark olduğunu gördünüz. Allah'ın size gösterdiği mucizeleri, size yaptığı ikramları gördünüz. Hz. Musa AS'a da inanmış bulunuyorsunuz. Peki, nereden çıktı buzağıya tapmak?”

Sâmirî, onları kandırmış; içine hava girdiği zaman ağzından böğürmeye benzer bir sesin geldiği bir buzağı yapmış, başlamışlar buzağıya tapmaya...

O zaman ne oluyor? Lânete uğruyorlar. Peygamberlerinin lanetine uğradılar, mel'un

bir kavim durumuna düřtüler ve belâ hepsine umumi olarak geldi. Hepsi böyle yapmasa bile, belâ bir kavmin ekseriyetine göre gelir.

Deniliyor ki:

“—Lût AS’ın kavmi yerin dibine batırıldığı gece, binlerce kişi ibadette idi.”

İbadet edenleri vardı ama, belâ gelince umûmi olarak geliyor. Ahirette karşılıkları farklı oluyor ama, ekseriyet kötü olunca belâ umûmi geliyor.

Buradan da emr-i maruf ve nehy-i münker yapmamız gerektiğini anlıyoruz. Toplumda genel olarak iyiliğin hâkim olmasını sağlayamazsak bela umumi olarak geliyor. Kurunun yanında yaş da yanıyor. Kendisinin ameli, amel-i salih ise belki ahirette kurtulacak, belki de “Niye vazifeni tam yapmadın?” diye ceza gelecek.

Bu hadis-i şeriften çıkarılacak çok ibretler vardır. “Korkmayın emr-i maruf yapın, eceliniz öne gelmez. Bunu yapmadığınız takdirde, yahudi ve hristiyan alimleri bunu yapmadığında lânetullah maruz olmaları ve belânın umumi gelmesi gibi bir durum olur.” diye Peygamber SAS Efendimiz böylece bildirmiş oluyor. Ben de size bu hadis-i şerifi böylece nakletmiş oluyorum.

e. Azâbın Umûmî Gelmesi

Bu hususu belirten bir hadis-i şerif var, onu da nakledeyim. Bu hadisi Ahmed ibn-i Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:³

³ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.192, no:17756; İbn-i Ebî

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يُعَذِّبُ الْعَامَّةَ بِعَمَلِ الْخَاصَّةِ
حَتَّى يَرَوْا الْمُنْكَرَ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِمْ وَهُمْ قَادِرُونَ
عَلَى أَنْ يُنْكَرُوهُ فَلَا يُنْكَرُوهُ فَإِذَا فَعَلُوا

ذَلِكَ عَذَابَ اللَّهِ الْخَاصَّةِ وَالْعَامَّةِ

(حم. عن عدى بن عدى الكندى)

(*Inna'llàhe azze ve celle*) “Aziz ve celil olan Allah-u Teâlâ Hazretleri, (*lâ yuazzibü'l-âmmete bi-ameli'l-hàssati*) özel bir grubun yaptığı bir kötü işten ve bir günahdan dolayı kavmin tamamını, âmmesini cezalandırmaz.”

Küçük bir grup kendi başına, evde, bahçede, dağın kenarında toplanmış içiyor. Meselâ, Ankara'ya giderken Kızılcahamam'a yakın bir yerde Azap (A'zeb) deresi var. A'zeb ne demek? Bekâr demek. Allah'ın deresine niye bekâr deresi demişler? Anlaşıyor ki, zamanında aksakallı dedelerden, eli bastonlu mübarek büyüklerinden korktukları için, bekârlar şehrin uzağında bir yere gidiyorlar, orada derenin içinde içki içiyorlar, eğlence yapıyorlar.

Hadis-i şerife dönelim: Allah, özel bir grubun yaptığı bir günahdan dolayı kavmin tamamını cezalandırmaz, azaplandırmaz. Neden? Özel bir

---

Şeybe, *Musanef*, c.II, s.168, no:587; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VII, s.277; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.VII, s.527, no:12137; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.476, no:1532; ed-Dûlâbî, *el-Künâ ve'l-Esmâ'*, c.I, s.411, no:234; Adiy ibn-i Adiy el-Kindî Rh.A'ten.

grup iyi mi yapıyor? Kavmi görse engelleyecek ama dedeler görmüyor, babalar farkında değil. Delikanlılar şeytana uymuşlar, bu işi yapıyorlar. Allah, bundan dolayı umumu azaplandırmaz.

Ama bu ne zamana kadar devam eder?

(Hattâ yeravü'l-münkere beyne zahrânihim)
“Kötülüğün sırtlarının arkasında işlendiğini fark ederler, kötülüğün işlendiğini görürler; (ve hüm kâdirûne alâ en yünkirûhü, felâ yünkirûhü) ve bunu engellemeye kendileri muktedir olduğu halde, güçleri yettiği halde engellemezlerse; *(feizâ fealû zâlike)* bunu böyle yaparlarsa; *(azzeba'llâhu'l-hâssate ve'l-âmmeh)* o zaman Allah, günah işleyen o özel grubu da, bunları engellemeyen toplumun umumunu da cezalandırır.”

Demek ki, toplum kötülüğe müsaade etmeyecek. Ettiği zaman, azap umumî geliyor.

Muhterem kardeşlerim! Bazı kitaplarda Hz. Peygamber SAS'in kıyamet alametleri ile ilgili hadis-i şeriflerini okumuştum. Buyuruyor ki:

Kıyamete yakın zamanda ahlâk öyle bozulacak ki insanlar sokak ortasında zina edecekler. Sokağın tam orta yerinde zina günahını işleyecekler. O kadar yüzüsüleştirecekler ki, kavmin en akli başında adamı, bunların yanından geçerken:

“—Burada, ortada ne yapıyorsunuz? Kenara çekilseniz ya...” diyecek.

Dejenerasyona bakın! Reaksiyon kabiliyeti, kötülüğün karşısına çıkıp onu engelleme şuuru ne kadar azalmış ki, kavmin en akli başında

adamı, “Kenarda yapsaydınız...” diyebiliyor.

Bu olayı Peygamber SAS Efendimiz, hadis-i şeriflerinde kıyamet alameti olarak beyan ediyor.

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Hiç kimseye gücünüz yetmese bile, hiç olmazsa ailenize, çoluk çocuğunuza, akrabınıza sahip olun. Allah’ın dinine yardımcı olun. Hakkı söyleyin, şerri, kötülüğü engellemeye gayret edin!

f. Peygamber Efendimiz’in Akrabalarına Tebliği

Diğer bir hadis-i şeriflerinde Peygamber SAS Efendimiz’in şöyle bir ifadesi var:

إِنَّ الرَّائِدَ لَا يَكْذِبُ أَهْلَهُ وَاللَّهُ لَوْ كَذَبْتُ النَّاسَ
جَمِيعًا مَا كَذَبْتُكُمْ وَلَوْ غَرَرْتُ النَّاسَ جَمِيعًا مَا
غَرَرْتُكُمْ وَاللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِنِّي لَرَسُولُ اللَّهِ
إِلَيْكُمْ خَاصَّةً وَإِلَى النَّاسِ كَافَّةً وَاللَّهُ لَتَمُوتَنَّ كَمَا
تَنَامُونَ وَلَتُبْعَثَنَّ كَمَا تَسْتَيْقِظُونَ وَلَتُحَاسِبُنَّ بِمَا
تَعْمَلُونَ وَ لَتُجْزَوْنَ بِالْإِحْسَانِ إِحْسَانًا وَبِالسُّوءِ
سُوءًا وَإِنَّهَا لَجَنَّةٌ أَبَدًا أَوْ لِنَارٍ أَبَدًا

“—Bir kafilenin önünden gidip onun öncülüğünü yapan öncü kuvvet kafiyele ihanet etmez.”

Zaten onun vazifesi önden gidip durumu kontrol etmektir. “—Vallahi” diye yemin ediyor Peygamber SAS Efendimiz:

“—Bütün insanlara yalan söylesem bile ben size yalan söylemem. Çünkü sizin içinizdenim. Tabiatım itibariyle insanları aldatan biri olsaydım bile sizi aldatmazdım. Çünkü siz benim kavmimsiniz, kabilemsiniz, yakınlarımsınız, akrabamsınız. Kendinden başka hiçbir ilahın olmadığı Allah’a and ederim ki ben, hassaten size ve umumi olarak tüm insanlara gönderilmiş bir peygamberiyim.

Yine yemin olsun ki, şu dünya hayatında akşam olunca nasıl yatıp uyuyorsanız, bir gün öylece yatıp uyur gibi öleceksiniz. Hergün sabahleyin uykudan uyanıp kalktığınız gibi, tekrar dirileceksiniz ahirette. Bu dünyadaki işlerinizden, amellerinizden dolayı hesaba çekileceksiniz. Sorğu sual olacak, iyi bir iş yapmışsanız, karşılığında iyi bir şeyle mükafatlandırılacaksınız.. Kötü bir şey yapmışsanız, ahirette kötü cezalara maruz kalacaksınız. İyi şeylerin karşılığı cennettir, orada ebedi olarak yaşamaktır. Kötü şeylerin karşılığı da cehennemdir, orada ebedi olarak kalmaktır.”

Peygamber SAS Efendimiz böyle buyuruyorlar.

Allah, bir insanın iyiliğini, hayrını istediğinde, kendi içinden ona bir vaiz nasip eder. İçindeki vaiz ona emr-i ma’ruf ve nehy-i münker yapar.

“—Böyle şey yapma, günahdır, vazgeç bundan. Kalk şuraya git, şu hayrı yap, bunda sevap var” diyen bir vaiz nasip eder Allah.

Allah-u Teâlâ bize de hayrı ikâme ettirsin, şerden uzaklaşmayı nasib eylesin...

g. Kıyamete Kadar İyilerin Bulunacağı

Bu hususta bir iki hadis-i şerif daha var. Müjdesinden istifade edin diye onları da söyleyeyim. Hadis alimlerinden Hâkim'in rivayet ettiğine göre Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁴

لَا يَزَالُ مِنْ أُمَّتِي أُمَّةٌ قَائِمَةٌ بِأَمْرِ اللَّهِ لَا يَضُرُّهُمْ
مَنْ خَذَلَهُمْ وَلَا مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَهُمْ أَمْرُ اللَّهِ
وَهُمْ عَلَى ذَلِكَ

(خ. عن معاوية)

(*Lâ yezâlû min ümmeti ümmetün kâimetün bi-emri'llâhi*) “Benim ümmetim içinde, Allah’ın buyruğunu tutan, ömrünü Allah’ın buyruğuna göre süren, Allah’ın emirlerini icra eden bir grup insan daima mevcut olacak.”

Yani, devir değişir, düşmanlar gelir, savaş olur, esaret olur, hürriyet olur... Çeşit çeşit maceralar olur, ama ümmetim içinden, Allah’ın emirlerini tutan, Allah’ın yolundan yürüyen bir grup daima mevcut olacak.

(*Lâ yadurruhüm men hazelehüm, ve lâ men hâlefehüm*) “Onlara yardımcı olmayan insanlar ve karşı çıkan kimseler zarar veremeyecek. Yani, kimse yardım etmese bile, aşk ve şevk ile o vazifeyi yapmaya devam edecekler.

⁴ Buhârî, *Sahîh*, c.XI, s.472, no:3369; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VII, s.182; Hz. Muaviye RA'dan

“—Ne yapıyorsun, nu lüzumu var, boş ve aldırma!” diyenlerin muhalefeti de onlara zarar veremeyecek. Yardım etmesi gereken insanlar yardım etmeyip onları yalnız bıraktıkları zaman da bir zararı olmayacak. Devamlı Allah’ın emri üzere yürüyen bir grup mevcut olacak.

(*Hattâ ye’tiyehüm emru’llâhi ve hüm alâ zâlike*) “Allah’ın emri gelinceye kadar, yâni dünyanın sonu gelinceye, kıyamet kopuncaya kadar, bu ümmetin içinden Allah’ın emrini tutan, destekleyen desteklesin, desteklemeyen desteklemesin, isterse yardım etmesi gereken insanlar yardımını kessin, isterse kesmesin, bütün bunlara hiç aldırmadan Allah yolunda yürüyen bir grup Allah’ın sevgili ve mübarek kulu her zaman mevcut olacak.”

Allah’tan dileğımız, insanların bozulduğu, ümmetin şaşırıldığı şu zamanda, hadis-i şerifte methedilen o insanlardan olmayı bizlere ve sizlere nasip eylesin...

h. İyiliği Emreden Yapan Gibidir

Müjde olarak bir hadis-i şerifi daha söyleyeyim. Deylemî’nin rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber SAS şöyle buyuruyor:⁵

الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ كَفَاعِلِهِ

(يعقوب بن سفيان في مشيخته، فر. عن عبد الله بن جراد)

⁵ *Kenzü’l-Ummâl*, c.III, s.73, no:5552; *Keşfü’l-Hafâ*, c.I, s.399, no:1282; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.X, s.479, no:10077.

(*El-âmirü bi'l-ma'rufi kefailihi*) “Emr-i maruf yapan kimse, o iyi işi yapan kimse gibi sevap alır.”

Yani, gidip bir insana dedin ki: “Şu hayırlı işi yap, bu şer işi bırak.” “Yarın Cuma’ya beraber gidelim...” “Sen haccı yapmamıştın, ben hacca gidiyorum, hazırlan beraber hacca gidelim...”

Eğer o kimse senin dediğin bu işi yapmışsa sen de onun kadar sevap alıyorsun. Yani emr-i ma’ruf yapan kimse muvaffak olmuşsa, söylediği sözler karşısındakine tesir etmişse, o insan Allah’ın istediği şeyleri yapar duruma gelmişse, söyleyen insan da yapan insan gibi sevap alır.

Bir insana “namaz kıl” diyorsun, diyorsun... O da namaz kılmağa başlıyor. Bir kıza “başını ört” diyorsun, başını örtmeye başlıyor. O sevap kazanıyor, sen de o iyi işi işlemiş gibi aynen sevap kazanıyorsun. Hacca gitmemekte ısrar eden bir kimseye “hacca git” diyorsun. Bir talebeye, “dinini öğren, haylazlık etme, oku, seni destekleyeyim” diyorsun. O da senin emr-i marufunu kabul ediyor. O zaman onun sevabı sana da aynen geliyor.

Bu hadis-i şerif, emr-i maruf ve nehy-i münker yapmanın sevaplı bir iş olduğunu bildiren bir müjde olduğu için bunu da okudum.

Bir de, bazı insanlara gidip bir şeyler söylediğinde şöyle söyleyebilir:

“—Sana ne? Sen kendi işine baksana, bana ne karışyorsun?”

Bunun cevabı nedir? Peygamber SAS Efendimizin

bir hadis-i şeriflerinde bunun cevabı var. Buyuruyor ki:⁶

كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا إِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ غَضِبَ

(Kefâ bi'l-mer'i ismen izâ kîle lehû: İtteki'llâh, gadıbe) “Bir insana, ‘Allah’tan kork, şu günahı işleme!” denildiği zaman, kızıp sinirlenmesi ona günah olarak yeter.” İnsan, hak söz söylendiği zaman kızmayacak. Haklı olarak emri marufa muhatap olan bir insan kızmayacak. Kızması, günah olarak, başına bela olarak ona yeter. Hazmedecek. “—Tamam kardeşim, sen haklısın, bırakayım” diyecek sinirlenmeden. Başka bir hadis-i şerifte geçtiğine göre, “sen kendi işine bak” demeyecek. O da günah çünkü. Düşünecek, doğruysa “sen doğru söyledin kardeşim, haklısın” diyecek ve hakkı kabul edecek. İslam terbiyesi bunu gerektirir.

---

⁶ Taberâni, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IX, s.114, no:8588; Heysemî, *Mecmaü'zZevâid*, c.VII, s.534, no:12163; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.IX, s.260, no:2582; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LI, s.212, no:10855; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.267, no:226; Zeyd ibn-i Sabit RA'dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.268, no:227; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.80, no:16784; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.6, no:3416; Tahâvi, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IV, s.144, no:1382; Cübeyr ibn-i Mut'im RA'dan.

Ebû Cuhayfe, *Müsned*, c.II, s.73, no:330; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.279, no:6825; Ebu Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.258, no:29375; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.319, no:2813.

i. Hadis Rivayet Edenlere SAS

Efendimiz'in Duası

Nihayet, bazılarının bildiği bir hadis-i şerifle sözümü bitireceğim. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹²⁵

نَضَرَ اللَّهُ أَمْرًا سَمِعَ مَقَالَتِي فَوَعَاهَا ثُمَّ أَدَّاهَا إِلَيَّ
مَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا فَرُبَّ حَامِلٍ فِقْهِ لَا فِقْهَ لَهُ وَرُبَّ
حَامِلٍ فِقْهِ إِلَيَّ مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ ثَلَاثُ لَا يَغْلُ
عَلَيْهِمْ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ إِخْلَاصُ الْعَمَلِ وَالنَّصِيحَةُ
لِوَلِيِّ الْأَمْرِ وَلُزُومُ الْجَمَاعَةِ فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تَكُونُ
مِنْ وَرَائِهِ

(ت.كر. عن ابن مسعود؛ ه. حم. عن جبر بن مطعم)

(*Naddara'llàhu'mreen semia makàletî feveahâ*)
“Allah, benim hadislerimi duyunca idrak edip kavrayan, (*sümme eddâhâ ilâ men lem yesma'hâ*) sonra da bu duyduğu şeyi aynen bir başkasına öğreten, “Rasûlüllah şöyle buyurdu” diye duymayanlara nakleden kimsenin yüzünü ak etsin, güzelleştirsin, yüzüne nurâniyet ihsan etsin!”

(*Ferubbe hãmili fikhin lâ fıkha lehû*) “Çünkü bazı insanların kafasında bilgi vardır, ama o bilginin kıymetinin farkında değildir. Kafasında bilgi vardır ama kendisi fakih değildir. (*Ve rubbe hãmili fikhin ilâ men hüve efkahu minhü*) Nice

insan vardır ki, sözü nakleder ve karşısındaki adam ondan daha alimdir. O bilgiden, çok değerli manalar çıkartabilir. Duyan adam, her zaman anlamayabilir, onun için nakledin! Belki karşınızdaki insan daha kavrayışlıdır, ne güzel manalar çıkartır.”

Bu hususta bir hikâyeyi anlatıvereyim.

Hadis alimlerinden A'meş, kendisi hadisçi olduğu için İmam-ı A'zam Hazretleri'ne bir hadis rivayet etmiş. İmam-ı A'zam da hadisi almış, ezberlemiş. Kendisi müctehid, ayetleri biliyor, hadisleri biliyor. İmam A'meş'in kendisine rivayet ettiği hadisi ezberledikten sonra aradan bir zaman geçmiş. İmam A'meş, İmam-ı A'zam Hazretleri'ne;

“—Ya imam, sen fakihsin, müftüsün, şu meselenin hükmü nedir?” diye soruyor.

İmam-ı A'zam da;

“—Onun şöyle olması gerekir” diye fetvayı veriyor.

“—Peki ni nereden çıkarttın bu hükmü?” deyince, İmam-ı A'zam gülümsüyor, diyor ki:

“—Senin bana geçen gün rivayet ettiğin hadis-i şeriften çıkarttım.”

A'meş düşünüyor. Gerçekten o hadisi kendisi rivayet etmiş ama, İmam-ı A'zam değerlendirmesini güzel yapmış. Onun kafasında bilgi var ama, yorumunu İmam-ı A'zam yapmış. Bunun üzerine A'meş demiş ki:

“—Ey müftüler, ey müctehid imamlar! Siz doktor gibisiniz, biz hadisçiler ise eczacı

gibiyiz.” Yani, “Biz sadece ilacı satıyoruz, siz ise tedaviyi yapıyorsunuz.”

Bilindiği gibi eczacı tedavi yapmaz, sadece doktorun reçetesine göre ilaç verir. Eczacıya gidip de muayene olunmaz, muayene olmak istiyorsan doktora gitmelisin.

j. Mü'minin Üç Özelliği

Bu yüzden, insan bildiğini iyi anlamalı, anladığını da başkasına nakletmeli. Belki karşıdaki insan, o bilgiden daha çok istifade eder, ibretini alır. O bilgi, onun daha iyi müslüman olmasına vesile olur. Rasûlüllah Efendimiz bunu söyledikten sonra devam ediyor:

ثَلَاثٌ لَا يَغْلُ عَلَيْهِمْ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ إِخْلَاصُ الْعَمَلِ
وَالنَّصِيحَةُ لِوَلِيِّ الْأَمْرِ وَلِزُومُ الْجَمَاعَةِ

فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تَكُونُ مِنْ وَرَائِهِ

(حم . عن جبير بن مطعم)

(*Selâsün lâ yağillu aleyhim kalbü'l-mü'mini*)
“Üç haslet vardır ki, müminin kalbi bu üç hasletten ârî olmamalı!”

1. (*İhlâsu'l-amel*) Birincisi, “Yaptığı ibadetleri, işleri ihlaslı yapmalı!” *İhlâs* ne demek? Halisane yapmak demek, sırf Allah rızası için yapmak demek. Menfaat için, şöhret için, gösteriş için, alkış için, dünyalık için değil, sırf Allah rızası için yapmak. İşte ihlâs bu...

2. (*Ve'n-nasîhatü li-veliyi'l-emri*) İkincisi,

“Yöneticilere, görevlilere karşı samimi olacak.” Veliyyü’l-emr’e bağlılığında, destek ve yardımında samimi olacak.

3. (*Ve lüzûmu’l-cemâati*) Üçüncüsü, “Cemaate bağlı olacak, cemaatten kopmayacak, camiden geri durmayacak.”

Peygamber SAS Efendimiz, müminin bu üç vasfa sahip olması gerektiğini söylüyor. Cemaate bağlılığı üçüncü vasıf olarak söylüyor ve şöyle izah ediyor: (*Feinne da’vete hüm tekûnü min verâihî*) “Çünkü cemaatin duası, mümini, farkında olmadan arkasından ihata eder, kavrar, hıfzeder ve korur.”

Cemaatten ayrılan insan mahvolur. Tek başına kalan insan mahvolur. Cemaate devam eden insan kurtulur. Cemaatten ayrılan insan sürüden ayrılan kuzu gibi olur, kurt kapar. Çobandan uzaklaştığı, sürüden uzaklaştığı için kurt parçalar.

İnsanoğlunun kurdu nedir? Şeytandır. “Şeytan yalnız insanı yakalar, aldatır, vesvese verir, günaha düşürür. İki kişi yan yana gelince, şeytan onları günaha biraz daha zor düşürür. Üç kişi yan yana gelince bir cemaat teşkil eder.” buyuruyor Peygamber Efendimiz.

Bu yüzden müslüman, bulunduğu yerde cemaatten kopmayacak, camiden kopmayacak, gruptan ayrılmayacak ve o topluluğun manevi bereketi onu koruyacak.

(*Tekûnü min verâihî*) ne demek? Arkasından korur, yani arkasından çevirir, onu korur demek. Kendisi farkına varmaz, hiç bir şey olmadan

sapasağlam gezer. “El-hamdü lillâh, Allah bizi korumuş, fitnelere uğramamışız.” der. Neden? Onu çepeçevre kuşatıp koruyan şeyler var da onun için.

Allah-u Teâlâ bizi ilim sahibi eylesin. İlim sevmeyi nasip eylesin. İlim öğrenmeye çalışmayı nasip eylesin. Şu camimizi ilim yuvası eylesin. Bütün camileri ilim öğrenme medresesi eylesin. Buralarda her zaman bir şeyler öğrenmeyi nasip eylesin. Buradaki vazifelilere, burayı bir mektep, okul haline getirmeyi nasip eylesin... Bildiklerimizi, tatlı tatlı, güzel güzel, bilmeyenlere nakletmeyi, emr-i ma’ruf yapıp onları hayra çekmeyi bizlere nasip eylesin... Çünkü aynı sevap bizlere de geliyor.

Emr-i ma’ruf ve nehy-i münker belâları def ediyor. Bu yapılmadığı zaman ümmetin üzerine umumi olarak ceza geliyor. Bir insan kırk defa aynı günahı işliyorsa, sen de kırk defa “Yapma o günahı!” diyeceksin. Mademki o günahı işlemekten bıkmıyor, sen de, Allah’a karşı mazeretin olsun diye, söylemekten bıkmayacaksın. “Yâ Rabbi, o yaptıkça ben yapmamasını söyledim, ama vazgeçmedi.” dersin. Ama sen sustuğun zaman, onunla yemeye içmeye devam ettiğin zaman kalpleriniz birbirine benzer.

Allah bizi bilgi sahibi eylesin... Bildiğimizi çevremize öğretmeyi nasip eylesin...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŐAN

13. 12. 1990 - Melbourne / AVUSTRALYA

[Bütün GURBET SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü